ข้อจำกัดของกฎหมายไทยเกี่ยวกับการประกันการชำระหนี้ด้วยรถยนต์นั่งส่วนบุคคล

Limitations on Thai Law Regarding Using a Private Vehicle as Security for the Performance of an Obligation

ยิ่งศักดิ์ เพชรนิล [1]

บทคัดย่อ

ในสังคมไทยปัจจุบันมีประชาชนจำนวนมากที่ต้องการเงินหมุนเวียนใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อการดำรงชีวิต วิธีการหนึ่งที่อาจได้มาซึ่งเงินหมุนเวียนเมื่อมีความจำเป็น คือ การกู้ยืมเงิน และในการกู้ยืมเงินของประชาชน เจ้าหนี้มักจะต้องการหลักประกันเพื่อเป็นประกันการชำระหนี้ แต่การให้หลักประกันในบางกรณีตามกฎหมายยังไม่สอดคล้องกับความต้องการใช้ประโยชน์ในระหว่างเป็นประกันและเจ้าหนี้ยังไม่มีฐานะเป็นเจ้าหนี้มีประกันตามกฎหมาย ในการนี้ผู้เขียนจึงมีความประสงค์ในการศึกษาวิเคราะห์ข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายเกี่ยวกับข้อจำกัดของกฎหมายไทยเกี่ยวกับการประกันการชำระหนี้ด้วยรถยนต์นั่งส่วนบุคคล เพื่อหาแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนากฎหมายให้เกิดประโยชน์ต่อการใช้รถยนต์นั่งส่วนบุคคล เพื่อเป็นประกันการชำระหนี้ที่มิใช่หลักประกันทางธุรกิจของประชาชน

จากการศึกษาวิเคราะห์พบว่า กฎหมายไทยตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2558 ยังไม่สอดคล้องกับความต้องการนำรถยนต์นั่งส่วนบุคคลมาเป็นประกันหนี้ของประชาชนโดยทั่วไปได้ จึงเห็นควรปรับปรุงกฎหมายในส่วนของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ให้สอดคล้องกับความต้องการนำรถยนต์นั่งส่วนบุคคลมาเป็นประกันหนี้และทำให้เกิดความเชื่อมั่นแก่เจ้าหนี้ผู้รับหลักประกัน จึงจะสามารถส่งเสริมการประกันการชำระหนี้ด้วยรถยนต์นั่งส่วนบุคคลได้อย่างมีประสิทธิภาพอย่างเป็นระบบ

คำสำคัญ: รถยนต์นั่งส่วนบุคคล ประกันหนี้ เจ้าหนี้มีประกัน

---

[1] อาจารย์ประจำหลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี
e-mail : arjan.kai@hotmail.com

Limitations on Thai Law Regarding Using a Private Vehicle as Security for the Performance of an Obligation

Yingsak Pechnil

Abstract

Many Thai people nowadays need a revolving fund to pay for their everyday living costs. One of the ways to get a needed revolving fund is borrowing. Normally, a creditor often requires security to ensure the performance of a debtor. However, security in some cases does not secure the performance of an obligation. For this reason, a creditor is not treated as a secured creditor under Thai law. This study is therefore designed in an attempt to examine and analyze the fact and legal provisions in relation to limitations on Thai law regarding using a private vehicle as security for the performance of an obligation. Overall, this study aims to explore the ways that lead to an amendment to Thai law. Thus, a private vehicle can be properly used by the general public as security for the performance of an obligation.

The study reveals that according to Thai legal provisions set forth in the Civil and Commercial Code (CCC) and the Business Security Act (BSA) B.E. 2558 (2015), a private vehicle is not properly considered to be security for the performance of an obligation to be used by the general public. It is therefore suggested that there should be an amendment to the Thai Civil and Commercial Code (CCC) for a private vehicle to be properly accepted as security for the performance of an obligation. This also helps assure the creditor of the payment. An amendment therefore helps lead to a more effective and systematic approach to using a private vehicle as security for the performance of an obligation.

Keywords: private vehicle, security for the performance of an obligation, secured creditor

แนวคิดและความเป็นมา

การประกันการชำระหนี้ ถือเป็นเครื่องมือที่สำคัญของสถาบันการเงินหรือเจ้าหนี้ในการปล่อยสินเชื่อหรือการให้กู้ยืมเงิน สืบเนื่องมาจากการให้สินเชื่อ (credit facility) เจ้าหนี้จะต้องมีความมั่นใจว่าลูกหนี้จะต้องชำระหนี้คืนได้ หรือถ้าหากลูกหนี้หรือผู้ขอสินเชื่อจะไม่ชำระหนี้เจ้าหนี้สามารถที่จะบังคับชำระหนี้จากทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันได้ การประกันการชำระหนี้ด้วยทรัพย์สิน จึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญของเจ้าหนี้เพื่อประกันการชำระหนี้ของลูกหนี้เมื่อลูกหนี้ไม่สามารถชำระหนี้ได้ตามสัญญาซึ่งโดยปกติแล้วตามกฎหมายเจ้าหนี้มีสิทธิบังคับทรัพย์สินของลูกหนี้จนสิ้นเชิง ตลอดทั้งสิทธิเรียกร้องที่ลูกหนี้ที่มีต่อบุคคลภายนอกได้อยู่แล้วแต่ในทางความเป็นจริงตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 213 และมาตรา 214 เมื่อถึงกำหนดเวลาชำระหนี้ เจ้าหนี้ไม่อาจคาดเดาได้ว่าลูกหนี้จะชำระหนี้ตามสัญญา หรือลูกหนี้อาจหลบหนีไม่ยอมชำระหนี้ (ประเสริฐ ตัณศิริ, สุรพล วิเศษโกสิน และชูชาติ ศิรินิล, 2541: 1)

ในบริบททางสังคมปัจจุบัน “รถยนต์นั่งส่วนบุคคล” เป็นทรัพย์สินมีค่าประเภทหนึ่งที่ประชาชนส่วนใหญ่มีไว้ในครอบครองเพื่อประโยชน์ในการเดินทางเพื่อความสะดวก จึงนับได้ว่ารถยนต์เป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญในการดำรงชีวิตในปัจจุบัน และมีประชาชนจำนวนไม่น้อยที่ใช้รถยนต์ในการประกันการชำระหนี้ในลักษณะที่เรียกว่า “จำนำทะเบียนรถยนต์” เพื่อเป็นทางออกในการสร้างความมั่นใจให้กับเจ้าหนี้ แต่ในทางกฎหมายการจำนำทะเบียนรถยนต์นั้น มีลักษณะเป็นการที่เจ้าหนี้ยึดทะเบียนรถยนต์และทำสัญญาโอนลอยไว้ให้กับเจ้าหนี้ และถ้าหากว่าลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ เจ้าหนี้จะโอนรถยนต์นั้นเป็นของตนแทนการชำระหนี้ ซึ่งกรณีดังกล่าวไม่ถือว่าเป็นการประกันการชำระหนี้ตามกฎหมาย ไม่ว่าตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์หรือกฎหมายอื่น แต่มีลักษณะเป็นสัญญาทั่วไปที่อาจบังคับได้ ซึ่งมีความน่าเชื่อถือน้อยกว่าการทำสัญญาในลักษณะการประกันการชำระหนี้โดยตรง เนื่องจากการเป็นเจ้าหนี้มีประกันตามกฎหมายนั้น จะส่งผลให้เจ้าหนี้มีสิทธิบังคับชำระหนี้จากลูกหนี้ได้ก่อนเจ้าหนี้อื่น และถ้าหากลูกหนี้ตกเป็นบุคคลล้มละลายในภายหลัง เจ้าหนี้มีประกันจะมีฐานะเป็นเจ้าหนี้มีประกันตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483 ส่วนการประกันหนี้ตามพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจตามพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจตามกฎหมายใหม่ที่พัฒนาขึ้นเพื่อรองรับการประกันหนี้ในรูปแบบที่ไม่ต้องส่งมอบทรัพย์สินหลักประกันให้อยู่ในความครอบครองของเจ้าหนี้นั้น ถ้าหากพิจารณาความหลักการตีความกฎหมายโดยอาศัยเหตุที่มีการแก้ไขข้อบกพร่องที่มีอยู่ก่อนออกกฎหมายลายลักษณ์อักษรเป็นเครื่องมือช่วยตีความ (ธานินทร์ กรัยวิเชียร และวิชา มหาคุณ, 2548: 11) จะพบว่าพระราชบัญญัติดังกล่าวใช้บังคับสำหรับหลักประกันทางธุรกิจ เพราะปรับปรุงแก้ไขโดยแก้ไขข้อบกพร่องในการประกันการชำระหนี้ทางธุรกิจมิใช่การประกันการหนี้ส่วนบุคคลของประชาชนทั่วไป

เพราะฉะนั้นบทความนี้จะได้ทำการวิเคราะห์เกี่ยวกับข้อกฎหมายเกี่ยวกับการประกันการชำระหนี้ด้วยรถยนต์กับฐานะการเป็นเจ้าหนี้มีประกันของเจ้าหนี้ตามกฎหมายในหนี้ส่วนบุคคลของ

ประชาชน เพื่อประโยชน์ในการประยุกต์ใช้กฎหมายประกันหนี้ในทางปฏิบัติอย่างเหมาะสม และเป็นไปตามความต้องการของประชาชนและสังคมต่อไป และมีลักษณะเป็นการประสานประโยชน์ระหว่างเจ้าหนี้ ลูกหนี้ และบุคคลที่เกี่ยวข้อง ในเมื่อลูกหนี้ส่วนหนึ่งมีเจตนาใช้รถยนต์นั่งส่วนบุคคลเป็นประกันการชำระหนี้อยู่แล้ว จึงควรพัฒนาสู่การประกันการชำระหนี้ที่ชอบด้วยกฎหมายสามารถบังคับได้เช่นเดียวกับการจำนอง การจำนำ หรือการประกันหนี้โดยไม่ต้องส่งมอบทรัพย์สินหลักประกันตามพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ เพื่อให้ประชาชนสามารถใช้เป็นเครื่องมือหรือกลไกในการกู้ยืมเงินโดยมีรถยนต์นั่งส่วนบุคคลเป็นหลักประกัน

ในการพัฒนาการประกันหนี้ด้วยรถยนต์นั่งส่วนบุคคล ซึ่งมีฐานะเป็นสังหาริมทรัพย์และเป็นทรัพย์สิน ที่เคลื่อนที่ได้เสมอ ตลอดจนมูลค่าหรือราคาของทรัพย์สินย่อมเสื่อมลงในอนาคต แตกต่างจากอสังหาริมทรัพย์ ที่มูลค่าอาจเพิ่มขึ้นในอนาคตได้ การพัฒนาระบบการประกันการชำระหนี้ด้วยรถยนต์นั่งส่วนบุคคลจึงอาจจะต้องพัฒนาภายใต้หลักการดังกล่าวด้วย ซึ่งอาจจะพิจารณาแนวคิดเกี่ยวกับการติดตามมูลค่าของหลักประกัน (value tracing concepts) แนวคิดเกี่ยวกับการบังคับจากค่าสินไหมทดแทนจากหลักประกันในกรณีที่รถยนต์หลักประกันได้รับความเสียหายและได้รับชดใช้ค่าสินไหมทดแทนมาใช้กับการประกันหนี้ด้วยรถยนต์นั่งส่วนบุคคล หรือการทดแทนด้วยทรัพย์สินอื่นที่ได้มาหรือสืบเนื่องมาจากทรัพย์สินหลักประกัน

ปัญหาการประกันหนี้ด้วยรถยนต์นั่งส่วนบุคคล

รถยนต์ ตามมาตรา 4 พระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. 2522 หมายถึง รถยนต์สาธารณะ รถยนต์บริการ และรถยนต์ส่วนบุคคล สำหรับการใช้รถยนต์เป็นประกันการชำระหนี้ตามบทความนี้จะได้วิเคราะห์กรณีของรถยนต์นั่งส่วนบุคคล ซึ่งตามพระราชบัญญัติฉบับเดียวกันให้ความหมายว่า รถยนต์นั่งส่วนบุคคล และรถยนต์บรรทุกส่วนบุคคล ซึ่งมิได้ใช้ประกอบการขนส่งตามกฎหมายว่าด้วยการขนส่งทางบก และเป็นรถยนต์ที่ประชาชนทั่วไปมีไว้ในครอบครองและมักจะใช้เป็นประกันหนี้ด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่พอจะสามารถทำได้ เช่น การจำนำทะเบียน การนำไปทำสัญญาเช่าซื้อ เป็นต้น แต่การประกันการชำระหนี้โดยการใช้รถยนต์ตามกฎหมายว่าด้วยการประกันการชำระหนี้และมีผลให้เจ้าหนี้มีฐานะเป็นเจ้าหนี้มีประกันนั้นไม่มีกฎหมายรองรับ เว้นแต่ในปัจจุบันได้มีการตราพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2558 ขึ้นใช้บังคับ ทำให้สามารถนำรถยนต์มาใช้เป็นประกันการชำระหนี้ทางธุรกิจได้โดยไม่ต้องส่งมอบรถยนต์ซึ่งเป็นหลักประกัน แต่พระราชบัญญัติดังกล่าวหากพิจารณาตามเจตนารมณ์ของกฎหมายแล้วเห็นว่าเป็นการใช้รถยนต์เป็นหลักประกันในทางธุรกิจ จึงอาจจะไม่ครอบคลุมประเด็นการประกันการชำระหนี้ของประชาชนทั่วไปที่ต้องการประกันหนี้ที่มิใช่การกู้เงินเพื่อธุรกิจและเจ้าหนี้อาจจะมิใช่สถาบันการเงินตามพระราชบัญญัติดังกล่าว เพราะฉะนั้นถ้าวิเคราะห์เกี่ยวกับการนำรถยนต์ ซึ่งเป็นรถยนต์นั่งส่วนบุคคล และมีลักษณะเป็นสังหาริมทรัพย์สามารถเคลื่อนที่ได้ และเป็นสังหาริมทรัพย์ที่มีการเสื่อม

ราคา และมีความเสี่ยงในการใช้งานและก่อให้เกิดความเสียหายได้มากกว่าทรัพย์สินประเภทอื่นมาเป็นประกันการชำระหนี้และประชาชนเป็นผู้นำมาเป็นประกันหนี้โดยมิใช่เป็นหนี้ทางธุรกิจ ตามกฎหมายไทยปัจจุบันจะพบว่าไม่สามารถนำมาเป็นประกันการชำระหนี้ได้ไม่ว่าด้วยการจำนอง จำนำ หรือสัญญาหลักประกันทางธุรกิจตามพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ หรือในบางกรณีอาจจะสามารถทำได้แต่ไม่เอื้อประโยชน์ในการใช้ทรัพย์สินของประชาชน เช่น การจำนำซึ่งจะต้องส่งมอบทรัพย์สินที่จำนำเพราะฉะนั้นจึงไม่เป็นประโยชน์ต่อลูกหนี้ในการใช้ประโยชน์จากรถยนต์ดังกล่าวได้ ส่วนหนึ่งเจ้าหนี้และลูกหนี้หลีกเลี่ยงกรณีดังกล่าวด้วยการทำสัญญาจำนำทะเบียนรถยนต์ อันมีลักษณะเป็นข้อตกลงหรือสัญญาทั่วไปที่สามารถทำได้ แต่เจ้าหนี้มิได้มีฐานะเป็นเจ้าหนี้มีประกัน และถ้าหากรถยนต์ได้รับความเสียหายเจ้าหนี้มิได้มีฐานะเป็นผู้รับประโยชน์ตามสัญญาประกันภัยตามกฎหมาย ฉะนั้นการประกันหนี้ด้วยรถยนต์นั่งส่วนบุคคลกรณีที่มิใช่การประกันหนี้ทางธุรกิจยังมีข้อจำกัดของกฎหมายที่ไม่เอื้อต่อการเข้าถึงแหล่งเงินกู้ของประชาชนและสร้างความเชื่อมั่นให้แก่เจ้าหนี้

ในขณะเดียวกันรถยนต์นั่งส่วนบุคคลเป็นทรัพย์สินที่ประชาชนทั่วไปมีไว้ในครอบครอง และเป็นทรัพย์สินที่ประชาชนมักจะใช้เพื่อเข้าถึงแหล่งเงินกู้ในระบบ แต่ไม่สามารถทำสัญญาประกันหนี้โดยตรงได้ส่งผลให้กระบวนการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมีข้อจำกัด สถาบันการเงินจึงหาทางออกด้วยการทำข้อตกลงหรือสัญญาที่มีลักษณะเป็นสัญญาทั่วไปเพื่อเป็นประกันการปฏิบัติตามสัญญา หรือมีการมอบอำนาจแบบโอนลอยไว้เมื่อผิดนัดเจ้าหนี้สามารถโอนรถยนต์หลักประกันเป็นของตนเองได้ทันที กรณีนี้อาจสร้างความไม่สงบให้เกิดขึ้นในสังคมได้และอาจสร้างความเสียหายเดือดร้อนแก่ลูกหนี้ได้ จึงควรจะมีแนวทางที่สอดคล้องกับการประกันการชำระหนี้ของประชาชนด้วยรถยนต์นั่งส่วนบุคคลที่มิใช่การประกันการชำระหนี้ทางธุรกิจแต่เป็นหนี้ทั่วไป เพื่อให้ประชาชนสามารถนำรถยนต์นั่งส่วนบุคคลมาเป็นประกันการชำระหนี้ได้โดยตรง สร้างความมั่นใจแก่เจ้าหนี้และลูกหนี้ในการทำสัญญาหลักประกัน

วิเคราะห์ข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

สำหรับกฎหมายหลักประกันการชำระหนี้ด้วยทรัพย์ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และมีผลบังคับใช้ในปัจจุบันนั้นมีเพียง การจำนอง การจำนำ สิทธิยึดหน่วงและบุริมสิทธิเท่านั้นและบทบัญญัติของกฎหมายในลักษณะดังกล่าวก็ไม่เอื้อต่อการใช้ประโยชน์จากหลักทรัพย์บางประเภทที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจ เช่น โครงการหรือกิจการ (project) บัญชีลูกหนี้ (account) อุปกรณ์ (equipment) สินค้าคงเหลือ (inventory) เครื่องมือเครื่องใช้ (instrument) สินค้าอุปโภคบริโภค (consumer goods) หรือทรัพย์สินไม่มีรูปร่าง (gentral intargibles) ที่ประชาชนมีอยู่เพื่อเป็นประกันการชำระหนี้และในขณะเดียวกันลูกหนี้สามารถใช้หลักทรัพย์ดังกล่าวในการผลิต จำหน่าย หรือประกอบธุรกิจเพื่อหารายได้มาชำระหนี้ให้เจ้าหนี้ได้ด้วยอีกทางหนึ่ง ผู้ประกอบการจึงไม่สามารถใช้ทรัพย์สินดังกล่าวให้เกิดประโยชน์สูงสุด (maximise profit) ได้อย่างแท้จริง (ปกรณ์ นิลประพันธ์, 2543: 83) แต่ในส่วนนี้รัฐได้ตรา

พระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2548 เพื่อแก้ไขข้อบกพร่องดังกล่าวแล้ว แต่ในขณะเดียวกันกรณีของประชาชนทั่วไปต้องการกู้เงินและนำทรัพย์สินบางประเภทมาเป็นหลักประกัน เช่น รถยนต์นั่งส่วนบุคคลมาเป็นประกันการชำระหนี้โดยไม่ต้องส่งมอบทรัพย์สินหลักประกันไม่สามารถทำได้ เนื่องจากมีข้อจำกัดของกฎหมาย ในส่วนนี้จะได้ทำการวิเคราะห์หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการนำรถยนต์นั่งส่วนบุคคลมาเป็นประกันการชำระหนี้ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1. การนำรถยนต์นั่งส่วนบุคคลมาเป็นประกันการชำระหนี้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

สำหรับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยการประกันการชำระหนี้ด้วยทรัพย์สินได้มีการจำแนกออกเป็นการจำนอง การจำนำ สำหรับการนำรถยนต์มาเป็นประกันการชำระหนี้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จึงอาจทำได้ด้วยการจำนำ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 747 ซึ่งบัญญัติว่า อันว่าจำนำนั้น คือ สัญญาซึ่งบุคคลคนหนึ่ง เรียกว่า ผู้จำนำ ส่งมอบสังหาริมทรัพย์สิ่งหนึ่งให้แก่บุคคลอีกคนหนึ่ง เรียกว่า ผู้รับจำนำ เพื่อเป็นประกันการชำระหนี้ จากบทบัญญัติดังกล่าว การจำนำมีข้อจำกัดด้วยการส่งมอบทรัพย์สินที่จำนำ ถ้าหากจะต้องส่งมอบทรัพย์สินที่จำนำลูกหนี้จะไม่สามารถใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินนั้นในระหว่างนำมาเป็นหลักประกันเพราะฉะนั้นจึงไม่นิยมนำรถยนต์นั่งส่วนบุคคลมาเป็นประกันการชำระหนี้ด้วยการจำนำเพราะข้อจำกัดของกฎหมายดังกล่าวขัดแย้งกับการใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินที่จำนำระหว่างเป็นประกันการชำระหนี้ตามสัญญา โดยสัญญาจำนำเป็นการประกันการชำระหนี้ด้วยทรัพย์ประเภทสังหาริมทรัพย์ที่สามารถเคลื่อนที่ได้ ลูกหนี้จะต้องส่งมอบการครอบครองทรัพย์สินให้กับเจ้าหนี้เพื่อเป็นประกันหนี้ แต่ลูกหนี้ยังมีกรรมสิทธิ์เหนือทรัพย์นั้นอยู่และลูกหนี้มีสิทธิได้รับทรัพย์หลักประกันคืนเมื่อได้ทำการชำระหนี้เสร็จสิ้นแล้ว (ถาวร โพธิ์ทอง, 2528: 9)

ส่วนการจำนองไม่อาจทำได้ตามกฎหมาย เพราะการจำนองจำกัดประเภทของทรัพย์สินที่จำนอง รถยนต์เป็นสังหาริมทรัพย์ที่ไม่อาจจำนองได้ตามกฎหมาย ยกเว้นสังหาริมทรัพย์ชนิดพิเศษ เช่น แพ สัตว์พาหนะ เรือมีระวางตั้งแต่ห้าตันขึ้นไป สามารถนำมาจำนองได้ เพราะฉะนั้นการประกันการชำระหนี้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ดังกล่าว ในกรณีของการนำรถยนต์มาเป็นประกันการชำระหนี้สามารถทำได้ด้วยการจำนำเท่านั้น แต่กระบวนการของกฎหมายไม่เอื้อประโยชน์ต่อลูกหนี้ในการใช้สอยทรัพย์สินหลักประกันและเป็นภาระแก่เจ้าหนี้ในการดูแลหลักประกันในระหว่างการประกันการชำระหนี้ จากข้อจำกัดดังกล่าวลูกหนี้และเจ้าหนี้จึงไม่นิยมประกันการชำระหนี้ด้วยรถยนต์ด้วยการจำนำ

แต่อย่างไรก็ตามในความเป็นจริงทางสังคม เจ้าหนี้และลูกหนี้ส่วนหนึ่งอาจหลีกเลี่ยงการทำสัญญาในลักษณะการประกันหนี้ แต่อาศัยหลักของการทำสัญญาทั่วไปตกลงเพื่อใช้รถยนต์นั่งส่วนบุคคลเป็นประกันหนี้ ไม่ว่าจะดำเนินการผ่านระบบของสัญญาเช่าซื้อ หรือการจำนำทะเบียนรถยนต์ การทำสัญญาโอนลอยไว้ให้กับเจ้าหนี้ เป็นต้น ซึ่งสามารถทำได้เพราะสัญญาหมายถึงหนี้หรือความผูกพันสอง

ฝ่ายอันเกิดจากความตกลงยินยอมระหว่างคู่กรณีทั้งสองฝ่าย แต่กรณีดังกล่าวเจ้าหนี้ไม่ได้มีฐานะเป็นเจ้าหนี้มีประกันตามกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และตามพระราชบัญญัติล้มละลายแต่อย่างใด

2. การนำรถยนต์นั่งส่วนบุคคลมาเป็นประกันหนี้ตามสัญญาหลักประกันทางธุรกิจ

จากข้อจำกัดของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ รัฐจึงได้ออกกฎหมายใหม่ฉบับหนึ่ง คือ พระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2558 เพื่อเปิดโอกาสให้ลูกหนี้สามารถนำทรัพย์สินที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจมาเป็นประกันการชำระหนี้ได้ ไม่ว่าทรัพย์สินทางปัญญา สิทธิเรียกร้อง เครื่องจักร รถยนต์ และสังหาริมทรัพย์อื่น แต่มุ่งเน้นการประกันการชำระหนี้ทางธุรกิจเพื่อให้ผู้ประกอบการเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้มากขึ้นโดยอยู่ในรูปแบบของสัญญาหลักประกันทางธุรกิจ

พระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2558 มาตรา 5 บัญญัติหลักว่า สัญญาหลักประกันทางธุรกิจ คือ สัญญาซึ่งคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งเรียกว่าผู้ให้หลักประกัน ตราทรัพย์สินไว้แก่คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งเรียกว่า ผู้รับหลักประกันเพื่อเป็นประกันการชำระหนี้ โดยไม่จำเป็นต้องส่งมอบทรัพย์สินนั้นแก่ผู้รับหลักประกัน จากบทบัญญัติดังกล่าวจึงสอดคล้องกับการนำทรัพย์สินประเภทรถยนต์นั่งส่วนบุคคลมาเป็นประกันหนี้โดยไม่ต้องส่งมอบการครอบครองทรัพย์สินหลักประกันให้กับเจ้าหนี้ แต่ถ้าเป็นลูกหนี้ที่เป็นประชาชนทั่วไปมิได้กู้ยืมเงินจากสถาบันการเงินเพื่อประกอบธุรกิจก็อาจจะไม่ได้รับการพิจารณาตามพระราชบัญญัติดังกล่าว และอีกประการหนึ่งเจ้าหนี้ตามพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจจะต้องเป็นสถาบันการเงินหรือบุคคลตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวงเท่านั้น

จากข้อมูลของกรมพัฒนาธุรกิจการค้า เกี่ยวกับข้อมูลการจดทะเบียนสัญญาหลักประกันทางธุรกิจการจดทะเบียนสัญญาหลักประกันทางธุรกิจภายหลังที่พระราชบัญญัติดังกล่าวมีผลบังคับใช้ระหว่างวันที่ 4 กรกฎาคม 2559 ถึง 8 พฤศจิกายน 2560 พบว่ามีการนำเครื่องจักร รถยนต์ เรือ สังหาริมทรัพย์อื่นจดทะเบียนเป็นประกันการชำระหนี้มีมูลค่าถึง 480,809 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 13.68 ของการประกันการชำระหนี้ด้วยการจดทะเบียนสัญญาหลักประกันทางธุรกิจ เพราะฉะนั้นจากข้อมูลดังกล่าวส่วนหนึ่งมีการนำรถยนต์มาเป็นประกันการชำระหนี้ตามพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจดังกล่าว

เพราะกรณีดังกล่าวมีข้อจำกัดหากพิจารณาจากเจตนารมณ์ของกฎหมายจะพบว่าพระราชบัญญัติดังกล่าวมีเจตนารมณ์สำหรับการประกันการชำระหนี้ทางธุรกิจ เพราะฉะนั้นจึงไม่อาจครอบคลุมถึงสินเชื่อรายย่อยหรือสินเชื่อรายบุคคลที่ประชาชนเป็นลูกหนี้แต่มิได้ดำเนินธุรกิจ แนวทางตามพระราชบัญญัติดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการนำรถยนต์นั่งส่วนบุคคลมาเป็นประกันการชำระหนี้ แต่จะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนทั่วไปใช้ระบบดังกล่าวได้รวมทั้งใช้กับเจ้าหนี้ทั่วไปได้ด้วยสำหรับกรณีนี้

เพราะฉะนั้นการนำรถยนต์มาเป็นประกันการชำระหนี้ ถ้าหากวิเคราะห์หลักเกณฑ์และเจตนารมณ์ตามพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2558 เป็นทางออกเพียงส่วนหนึ่งของการประกันการชำระหนี้ทางธุรกิจเท่านั้น แต่ไม่เอื้อต่อการให้สินเชื่อรายบุคคลหรือสินเชื่อรายย่อยที่ประชาชนทั่วไปเป็นลูกหนี้ ให้สามารถนำรถยนต์มาเป็นประกันการชำระหนี้ได้ จึงควรพัฒนาแนวทางของกฎหมายที่ลดข้อจำกัดของประชาชนในการนำรถยนต์นั่งส่วนบุคคลมาเป็นประกันการชำระหนี้ได้โดยตรงด้วยการพัฒนาแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ภายใต้แนวคิดเช่นเดียวกับพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ แต่ใช้สำหรับการประกันการชำระหนี้ด้วยรถยนต์นั่งส่วนบุคคลสำหรับลูกหนี้ทั่วไป

สิทธิของเจ้าหนี้กรณีนำรถยนต์นั่งส่วนบุคคลมาเป็นประกันการชำระหนี้

สำหรับสิทธิของเจ้าหนี้กรณีนำรถยนต์นั่งส่วนบุคคลมาเป็นประกันการชำระหนี้ สิทธิของเจ้าหนี้ที่มีต่อทรัพย์สินหลักประกันสามารถวิเคราะห์ได้ดังนี้

1. กรณีการประกันการชำระหนี้ด้วยการทำสัญญาทั่วไปในลักษณะการมอบอำนาจโอนลอย กรณีดังกล่าวถือว่าเป็นหนี้สามัญ สิทธิของเจ้าหนี้ไม่แตกต่างจากเจ้าหนี้สามัญ ไม่มีสิทธิเหนือทรัพย์สินก่อนเจ้าหนี้อื่น แต่อย่างใด เพียงแต่ความได้เปรียบจากการมอบอำนาจในการโอนลอยจะทำให้เจ้าหนี้สามารถโอนทรัพย์สินนั้น เป็นของตนเองได้ง่ายขึ้นเท่านั้น แต่อย่างไรก็ตามเจ้าหนี้อื่นก็มีสิทธิที่จะบังคับทรัพย์สินหลักประกันได้เช่นเดียวกัน แม้ว่าจะมีการมอบอำนาจโอนลอยไว้ก็ตาม กรณีนี้ความมั่นใจของเจ้าหนี้ที่มีเหนือหลักประกันในทางกฎหมายยังถือว่าไม่ได้สร้างความมั่นใจให้กับเจ้าหนี้มากนัก ประกอบกับรถยนต์นั่งส่วนบุคคลที่เป็นหลักประกันยังอยู่ในความครอบครองของลูกหนี้อยู่ในขณะนั้น

2. กรณีการประกันการชำระหนี้ตามสัญญาหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2548 เจ้าหนี้ถือว่าเป็นเจ้าหนี้มีประกันที่มีสิทธิเหนือเจ้าหนี้อื่นในหลักประกัน สามารถบังคับชำระหนี้ได้ก่อนเจ้าหนี้อื่น ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และตามพระราชบัญญัติล้มละลาย เพราะฉะนั้นในกรณีนี้เจ้าหนี้มีสิทธิเหนือทรัพย์สินในฐานะเจ้าหนี้มีประกัน สามารถสร้างความเชื่อมั่นให้กับเจ้าหนี้ในการปล่อยสินเชื่อแม้ว่าทรัพย์สินหลักประกันจะอยู่ในความครอบครองของลูกหนี้ก็ตาม

3. กรณีการประกันการชำระหนี้ด้วยรถยนต์นั่งส่วนบุคคลโดยให้มีฐานะเป็นเจ้าหนี้มีประกัน เจ้าหนี้มีสิทธิเหนือทรัพย์สินของลูกหนี้ในฐานะหลักประกันทั้งในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และพระราชบัญญัติล้มละลาย แต่จะต้องเริ่มต้นจากการพัฒนากฎหมายประกันการชำระหนี้ให้ลูกหนี้ที่เป็นประชาชนทั่วไปสามารถนำรถยนต์นั่งส่วนบุคคลมาเป็นประกันการชำระหนี้ได้โดยตรงโดยไม่ต้องส่งมอบทรัพย์สินให้อยู่ในความครอบครองของเจ้าหนี้ กรณีนี้จะสามารถสร้างความเชื่อมั่นให้กับเจ้าหนี้และลูกหนี้สามารถเข้าถึงแหล่งเงินกู้ในระบบได้โดยตรงและง่ายขึ้น เจ้าหนี้ก็มีฐานะเป็นเจ้าหนี้มีประกันตามสัญญาประกันที่มิใช่การจำนองหรือการจำนำ และมิใช่สัญญาหลักประกันทางธุรกิจแต่เป็นสินเชื่อส่วนบุคคลและสามารถนำระบบดังกล่าวมาใช้กับเจ้าหนี้ที่เป็นเอกชนทั่วไปได้ด้วย

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาข้อกฎหมายเกี่ยวกับประกันการชำระหนี้ด้วยทรัพย์สินประกอบกับการศึกษาข้อเท็จจริงทางสังคมเกี่ยวกับการนำรถยนต์มาเป็นประกันการชำระหนี้สามารถสรุปได้ว่า การนำรถยนต์มาเป็นประกันการชำระหนี้ตามกฎหมายในปัจจุบัน ยังไม่เอื้อประโยชน์ต่อการนำรถยนต์มาเป็นประกันการชำระหนี้ของประชาชนทั่วไป ไม่ว่าการประกันการชำระหนี้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วย การจำนอง การจำนำ หรือการประกันการชำระหนี้ตามพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2558 ที่ตราขึ้นเพื่อแก้ไขข้อจำกัดของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ก็ตาม ยังมีข้อจำกัดทางกฎหมายทำให้การนำรถยนต์มาเป็นประกันการชำระหนี้ โดยกรณีดังกล่าวยังไม่สามารถใช้บังคับกับการที่ประชาชนทั่วไปกู้เงินจากสถาบันการเงินหรือเจ้าหนี้ทั่วไปและนำรถยนต์มาเป็นหลักประกันซึ่งสามารถจำแนกปัญหาและอุปสรรคของข้อกฎหมายกับการประยุกต์ใช้กับข้อเท็จจริง ดังนี้

(1) การจำนอง จำกัดประเภททรัพย์สินหลักประกันเฉพาะอสังหาริมทรัพย์หรือสังหาริมทรัพย์ชนิดพิเศษตามที่กฎหมายกำหนดเท่านั้น ส่วนกรณีของทรัพย์ที่มีการจดทะเบียนก็มิได้ครอบคลุมถึงรถยนต์ที่มีการจดทะเบียนรถยนต์ เพราะฉะนั้นรถยนต์จึงไม่อาจจำนองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้

(2) การจำนำ แม้ว่าการจำนำจะสามารถทำได้ด้วยการนำสังหาริมทรัพย์มาจำนำและรถยนต์มีฐานะเป็นสังหาริมทรัพย์ก็ตาม แต่การจำนำจะต้องมีการส่งมอบทรัพย์สินหลักประกันให้อยู่ในความครอบครองของเจ้าหนี้ ลูกหนี้ไม่สามารถใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินในระหว่างเป็นหลักประกันได้ เพราะฉะนั้นการจำนำจึงไม่เอื้อประโยชน์ในความเป็นจริงต่อประชาชนถ้าหากนำรถยนต์เป็นประกันการชำระหนี้ด้วยการจำนำ

(3) สัญญาหลักประกันทางธุรกิจ ตามพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2558 มีเจตนารมณ์เพื่อส่งเสริมการเข้าถึงแหล่งทุนของผู้ประกอบการธุรกิจ ให้สามารถนำทรัพย์สินอื่น ๆ ที่ไม่สามารถประกันหนี้ได้ให้สามารถนำมาเป็นประกันการชำระหนี้ได้โดยไม่ต้องส่งมอบทรัพย์สินหลักประกันภายใต้สัญญาหลักประกันทางธุรกิจ แต่กรณีดังกล่าวถ้าพิจารณาจากเจตนารมณ์ของกฎหมายยังไม่ครอบคลุมถึงกรณีประชาชนทั่วไปที่มิได้กู้ยืมเงินเพื่อใช้ประโยชน์ทางธุรกิจ ให้สามารถกู้ยืมเงินและใช้รถยนต์เป็นหลักประกันได้

ทั้งสามกรณีดังกล่าวยังมีข้อจำกัดที่ประชาชนทั่วไปไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินกู้ด้วยการนำทรัพย์ประเภทรถยนต์มาเป็นหลักประกัน เพื่อให้เจ้าหนี้มีฐานะเป็นเจ้าหนี้มีประกันตามกฎหมาย และลูกหนี้สามารถเข้าถึงแหล่งเงินกู้ในระบบได้ง่ายขึ้นเพราะเจ้าหนี้มีความเชื่อมั่นว่าจะได้รับชำระหนี้จากทรัพย์สินหลักประกันหรือจากสัญญาประกันภัยรถยนต์ถ้าหากเกิดกรณีรถยนต์ที่เป็นหลักประกันได้รับความเสียหายตามกรมธรรม์ประกันภัยเพื่อเป็นประกันแก่เจ้าหนี้อีกชั้นหนึ่ง

เพราะฉะนั้นเพื่อให้ระบบการประกันการชำระหนี้ด้วยรถยนต์ สามารถบังคับใช้กับกรณีที่ประชาชนทั่วไปกู้เงินกับสถาบันการเงินหรือเจ้าหนี้ทั่วไป สามารถใช้รถยนต์เป็นประกันการชำระหนี้ได้ จึงมีข้อเสนอแนะในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

1. ปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยการนำแนวคิดเกี่ยวกับการประกันการชำระหนี้ตามพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2558 มาเป็นกรอบในการตรากฎหมาย กำหนดให้มีการสามารถนำรถยนต์มาเป็นประกันการชำระหนี้ได้โดยไม่ต้องส่งมอบทรัพย์สินหลักประกัน โดยใช้ระบบสัญญาหลักประกันและสามารถใช้บังคับกับกรณีทั่วไปได้ไม่จำกัดเฉพาะการประกันการชำระหนี้ทางธุรกิจเท่านั้น เพื่อเปิดโอกาสให้มีการนำรถยนต์มาเป็นประกันการชำระหนี้ได้ตามกฎหมาย เจ้าหนี้มีฐานะเป็นเจ้าหนี้มีประกัน ลูกหนี้สามารถเข้าถึงแหล่งเงินกู้ได้ง่ายขึ้นและมีระบบมากขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาการจำนำทะเบียนรถยนต์ที่เป็นทางออกในปัจจุบันของเจ้าหนี้และลูกหนี้

2. พัฒนาระบบการบังคับหลักประกันกรณีการนำรถยนต์มาเป็นประกันการชำระหนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับระบบการประกันการชำระหนี้ตามที่เสนอแก้ไขในข้อ 1 และมีความเหมาะสมกับการรถยนต์มาเป็นประกันการชำระหนี้ไม่ว่าการบังคับหลักประกันด้วยตนเอง หรือการบังคับหลักประกันโดยผ่านกระบวนการทางศาล เพื่อให้เจ้าหนี้สามารถบังคับหลักประกันได้ง่ายขึ้นกรณีที่ลูกหนี้ผิดนัดไม่ชำระหนี้ตามสัญญาหลักประกัน

3. กำหนดความชัดเจนเกี่ยวกับสิทธิของเจ้าหนี้กรณีที่รถยนต์นั่งส่วนบุคคลได้รับความเสียหายจากอุบัติเหตุหรือเหตุอื่นใดในอันที่จะส่งผลให้เจ้าหนี้มีสิทธิตามสัญญาประกันภัยที่มีเหนือรถยนต์คันดังกล่าวที่เป็นหลักประกัน แม้ว่าเจ้าหนี้จะมิได้มีฐานะเป็นผู้รับประโยชน์ตามสัญญาก็ตาม จึงเห็นสมควรปรับปรุงเพิ่มเติมหลักการดังกล่าวไว้ในกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ด้วยเพื่อให้สามารถบังคับใช้กับกรณีประชาชนทั่วไปใช้รถยนต์เป็นหลักประกันการชำระหนี้ด้วย

บรรณานุกรม

ดาวพฤหัส. (2519). คำมั่นสัญญา. **วารสารดุลพาห,** 23 (4): 33.

ถาวร โพธิ์ทอง. (2528). **อธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยประกันด้วยบุคคลและทรัพย์.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ธานินทร์ กรัยวิเชียร และวิชา มหาคุณ. (2548). **การตีความกฎหมาย.** กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนชวนพิมพ์ จำกัด.

ปกรณ์ นิลประพันธ์. (2543). แนวความคิดเกี่ยวกับการใช้ทรัพย์สินเป็นหลักประกันการชำระหนี้, **วารสารกฎหมายปกครอง**. 20 (1): 75-89.

ประเสริฐ ตัณศิริ, สุรพล วิเศษโกสิน และชูชาติ ศิรินิล. (2541). **คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยค้ำประกัน จำนอง จำนำ สิทธิยึดหน่วงและบุริมสิทธิ**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.